

ASiantuntijalausunto

Sami Rinne, neuvotteleva virkamies
Ympäristöministeriö
10.4.2026

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto

HE 24/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä HE 24/2026 vp.

Ydinenergialain kokonaisuudistuksen ensisijaisena tavoitteena on pitää ydinenergian käyttö yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena, huolehtia toiminnan turvallisuudesta ja Suomessa syntyvästä ydinjätteestä asianmukaisesti sekä varmistaa, että ydinenergian käyttö ei edistä ydinaseiden leviämistä, ja muutoinkin varmistaa Suomea sitovien ydin-alan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden noudattamisen sekä lisäksi EU-säätelyn täytäntöönpano. Ympäristöministeriö pitää näitä tavoitteita tärkeinä ja ydinenergialain kokonaisuudista ajantasaistamista perusteltuna.

Alueidenkäytön suunnittelu

Ydinenergialain uudistus tukisi uusien ydinenergiaratkaisujen, kuten pienten modulaaristen reaktoreiden (SMR), käyttöönottoa ja mahdollistaisi laitosten sijoittumisen lähemmäs energiankäytön kohteita ja asutusta. Ydinlaitoksen sijoittuminen lähemmäs muuta yhteiskuntaa edellyttää huomattavaa asiantuntemusta, huolellisuutta ja avoimuutta sijainnitiipaikan soveltuvuuden arvioinnissa.

Kaavoitus on olennainen osa ydinvoimalan sijoituspaikan suunnittelua ja hyväksyntää. Kaavoituksessa yhteensovitetään ydinvoimala muun alueidenkäytön kanssa. Kaavoitukseen kuuluu keskeisenä osana vaikutusten arviointi sekä osallistuminen ja vuorovaikutus. Säteilyturvakeskus on ydinlaitoksen kaavaprosessissa lausunnonantajana ja ottaa kantaa ehdotettuun kaavaan käytettävissä olevan aineiston pohjalta.

Tarvittavaan kaavoitukseen vaikuttavat olemassa oleva kaavoitustilanne sekä hankkeen koko ja vaikutukset. Lähtökohtaisesti valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävät hankkeet, muun muassa nykyiset isot ydinvoimalat, edellyttävät maakuntakaavoitusta. Pienet ydinhankkeet voivat lähtökohtaisesti toteutua kuntakaavoituksen kautta, ilman

maakuntakaavoitusta. Nämä voivat olla esimerkiksi kaukolämpöverkkoon kytkettäviä pienydinvoimaloita.

Asemakaava mahdollistaa ydinlaitoksen rakentamisen. Kunnalla on kaavoitusmonopoli ja kunta voi siten myös estää laitoksen rakentamisen alueelleen. Ympäristöministeriö katsoo, että esitykseen sisältyvä vaatimus (306 §) alueen varaamisesta asemakaavassa ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta varten on perusteltu.

Myös laitoksen vaikutusalueella voimassa ja vireillä olevien alueidenkäyttölain mukaisten kaavojen huomioon ottaminen on osa ydinvoimalaitoksen sijoituspaikan soveltuvuuden arviointia.

Ehdotetun ydinenergialain mukaan ydinlaitosta valmisteleva taho tekee ehdotuksen suojavyöhykkeeksi. Suojavyöhykkeen koko arvioidaan siis jatkossa tapaus- ja paikkakohtaisesti kullekin eri ydinvoimalaitokselle. Suojavyöhykkeen koko määritetään ydinenergialain perusteella, ja se otetaan huomioon kaavoituksessa. Jos kunta kaavoittaa ydinvoimalan, esimerkiksi yleispiirteisessä kaavassa, ennen kuin hanketta koskeva suojaetäisyys on tiedossa, mahtuu alueelle vain tietyn kokoinen ydinvoimala, joka täyttää suojaetäisyyttä koskevat vaatimukset.

Ydinlaitoshankkeen ympäristövaikutusten arviointi

Esityksen mukaan ydinlaitoshankkeen ensimmäinen kokonaisvaltainen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arviointi tapahtuisi periaatepäätöksessä, joka olisi nykyistä valtioneuvoston periaatepäätöstä yleisluonteisempi. Samalla ydinlaitoshankkeen edellyttämä ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA-menettely) lähtökohtaisesti siirtyisi periaatepäätösvaiheesta myöhemmäksi ydinlaitosluvan hakuvaiheeseen. YVA-menettely on hankesuunnittelun apuväline, jonka avulla pyritään vähentämään tai estämään hankkeiden haitallisia ympäristövaikutuksia. YVA-menettelyn tulokset on otettava huomioon hankkeen lupaharkinnassa. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että ydinlaitoshankkeen YVA-menettelyn tulokset ovat käytettävissä arvioitaessa laitoksen suunnitellun sijaintipaikan soveltuvuutta, ja että menettelyn tuloksia on muutoinkin mahdollista tehokkaasti hyödyntää hankkeen jatkosuunnittelussa.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotettua ydinenergialain 316 §:n 2 momenttia olisi hyvä selkeyttää niin, että käy selvästi ilmi, että ympäristövaikutusten arviointimenetelmästä annetun lain (252/2017) mukainen arviointiselostus ja perusteltu päätelmä on liitettävä kaikkiin niihin ydinlaitoslupahakemuksiin, jotka koskevat hankkeita, joihin on sovellettava YVA-menettelyä. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tämä on myös ehdotuksen tarkoitus. Ehdotuksen muotoilusta on kuitenkin mahdollista ymmärtää virheellisesti, että velvoite liittyisi vain rakentamislupahakemukseen.

Ympäristöministeriö pitää perusteltuna, että esitetyn 321 §:n mukaan periaatepäätöksen valmisteluun ja hyväksymiseen sovelletaan viranomaisien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukaista ympäristöarviointia

(SOVA) ja että arviointi sovitetaan mahdollisuuksien mukaan yhteen esitetyn lain 297 §:ssä tarkoitettujen selvitysten ja arviointien kanssa.

Muutoksenhakuoikeus

Ympäristöministeriön katsoo, että valitusoikeuksia koskevia säännöksiä 465 §:ssä tulisi harkita vielä selkeytettäväksi. YVA-direktiivin (2011/92/EU) mukaan yleisöllä, jota asia koskee ja joiden etua asia riittävästi koskee, on oltava mahdollisuus valittaa lupapäätöksestä, joka koskee hanketta, johon YVA-menettelyä on sovellettu. Yleisön, jota asia koskee, määritelmä kattaa ympäristönsuojelua edistävät ja kansallisen lainsäädännön mahdolliset vaatimukset täyttävät valtiosta riippumattomat järjestöt. Näin ollen ympäristöjärjestöillä tulisi YVA-direktiivin perusteella olla valitusoikeus ydinenergiain rakentamis-, käyttö- ja käytöstäpoistoluvista, jotka koskevat hankkeita, joihin YVA-menettelyä sovelletaan. Ehdotetussa 465 §:ssä valitusoikeus vaikuttaa olevan riittävän laaja vain rakentamislupaa koskien. Asianosaisen käsitteen laajentaminen hallintolain mukaisesta määrittelystä ei ympäristöministeriön näkemyksen mukaan vaikuta takaavan riittävällä varmuudella YVA-direktiivin mukaisia valitusoikeuksia, ja pykälän 1 momentin ja 2 momentin 1 kohdan välinen suhde jää epäselväksi.

Ydinjätteiden vapauttaminen ydinenergiain mukaisesta valvonnasta

Ydinlaitoksilla muodostuu jätteitä, joita kohdellaan alkuperänsä vuoksi radioaktiivisina ja määritellään siksi ydinjätteiksi. Osa näistä jätteistä voidaan vapauttaa radioaktiivisuuden liittyvästä valvonnasta ja käsitellä vaarattoman jätteen tavoin, mikäli radioaktiivisten aineiden määrä jätteessä on riittävän alhainen. Ydinvoimalaitoksilla syntyvä valvonnasta vapautettava jäte voi olla esimerkiksi metalleja, työvaatteita, suojavarusteita ja muoveja. Ydinenergiain mukaisesta viranomaisvalvonnasta vapauttamisesta säädetään ehdotetun lain 208 §:ssä. Valvonnasta vapauttamisen jälkeen jätteet ovat jätelaissa (646/2011) tarkoitettuja jätteitä ja niihin sovelletaan ydinenergiain sijasta jätelakia. Jätteet voidaan vapauttamisen jälkeen käsitellä osana tavanomaista jätehuoltoa.

Ehdotetun ydinenergiain 430 §:ssä säädetään tilanteesta, jossa valvonnasta vapauttamisesta koskeva päätös peruutetaan. Näissä tapauksissa se, johon päätös on kohdistettu, on ehdotuksen mukaan velvollinen huolehtimaan päätöksessä tarkoitetuista jätteistä siltä osin kuin se on mahdollista ja käytännöllisin toimin toteutettavissa.

Tilanteen, jossa valvonnasta vapauttamisesta tehty päätös perutaan, voidaan olettaa olevan hyvin epätodennäköinen ja harvinainen. Ympäristöministeriö pitää kuitenkin tärkeänä, että jätehuoltoa harjoittavat yritykset eivät päädy ydinenergiain mukaiseen vastuuseen sellaisista vastaanottamistaan valvonnasta vapautetuista jätteistä, joiden valvonnasta vapauttaminen myöhemmin peruttaisiin ja jotka silloin ympäristöministeriön tulkinnan mukaan muuttuvat takaisin ydinenergiain tarkoittamiksi ydinjätteiksi.

Ydinlaitosten edellyttämät muut luvat

Ympäristöministeriö välittää taustatiedoksi, että ydinvoimalaitoksen toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaista ympäristölupaa ja tarvittaessa vesilain (587/2011) mukaista lupaa. Toimivaltainen lupaviranomainen näissä on Lupa- ja valvontavirasto. Ydinvoimalaitosten ympäristö- ja vesilupakäsittelyssä sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (823/2025) 7 §:n mukaista etusijamenettelyä.

Ympäristöministeriön toimialaan kuuluvien lakien muutokset

Esitykseen sisältyy ympäristöministeriön toimialaan kuuluvina ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 10 ja 11 §:n, rakentamislain (751/2023) 1 §:n sekä eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain (954/2012) 2 §:n muutokset. Ympäristöministeriöllä ei ole huomautettavaa kyseisistä muutoksista.